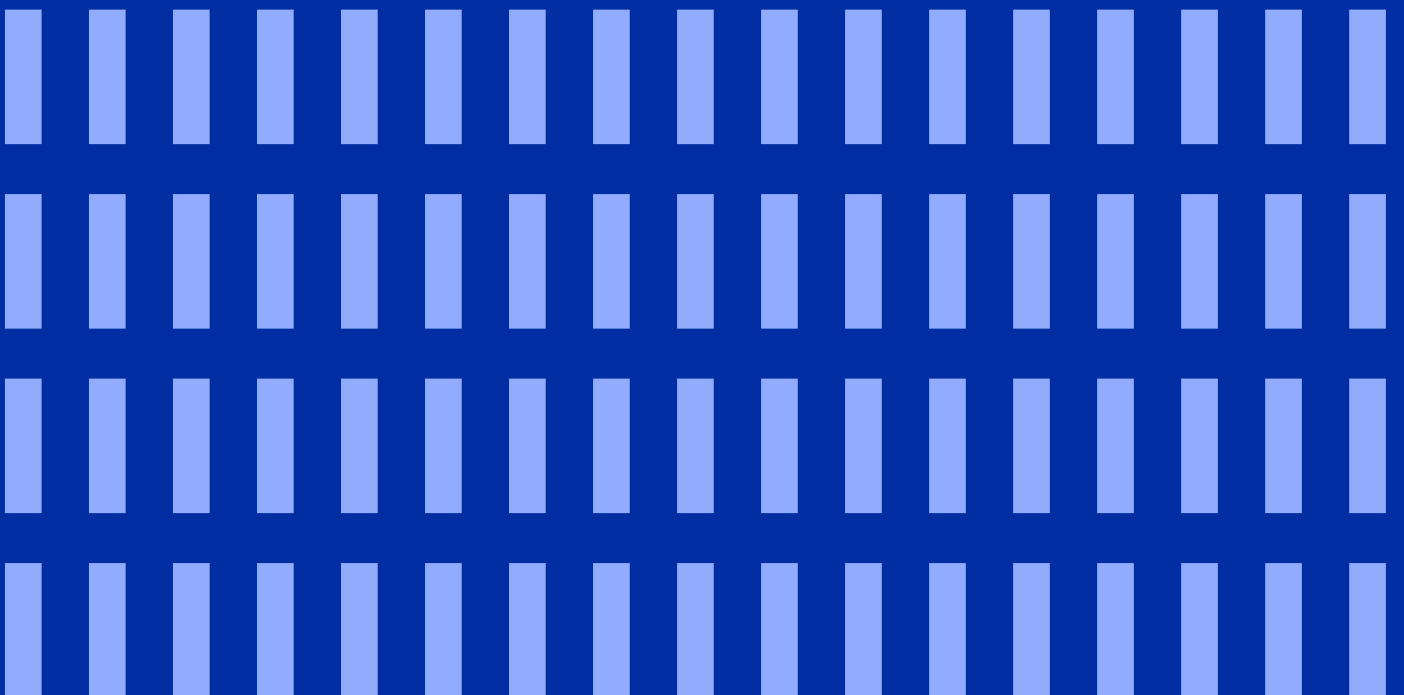

Suomen Etyj-puheenjohtajuuskauden ohjelma 2025

Vuonna 1975 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa hyväksyttiin niin kutsutut Helsingin periaatteet, joiden tarkoituksena oli lopettaa sodat Euroopassa, vahvistaa Euroopan valtioiden rajat ja taata ihmisoikeudet. Helsingin päätöskirja oli vallankumouksellinen aikana, jolloin kylmä sota ja rautaesirippu konkreettisesti jakoivat Euroopan kahtia ja ideologinen vastakkainasettelu oli vahvimmillaan.

Yhteisymmärrys löytyi, sillä Helsingin periaatteet edustavat ihmisyyden ydintä: kaipuuta vapautteen, yhteistyöhön ja rauhaan. Ministeri Jaakko Iloniemen luonnehdinnan mukaan tarkoituksena oli ollut vain raottaa rautaesirippua, sen aukirepäisemistä kukaan tuskin edes ajatteli. Kuitenkin niin kävi eikä ETYKin ihmisissä synnyttämä toivonkipinä ollut siinä osaton.

Marraskuussa 2021 Suomi valittiin vuoden 2025 Etyjin puheenjohtajaksi. Vain kolme kuukautta myöhemmin Euroopan turvallisuus koki peruuttamattoman muutoksen, kun Venäjä käynnisti

kansainvälisen oikeuden ja Helsingin periaatteiden vastaisen hyökkäyksensä Ukrainaan.

Joku voisi ajatella, että Venäjä talloi toimillaan Helsingin päätöskirjan mitättömyyteen. On käynyt päinvastoin. Ihmiset Euroopassa tiedostavat nyt entistä paremmin vapauden merkityksen. Meidän on Etyjin puheenjohtajana pidettävä toivon soihtua korkealla; siitä huolimatta, että sen liekkiä pyrkii Venäjän lisäksi moni muukin puhaltamaan sammuksiin.

Tehtävämme puheenjohtajana on varmistaa, että yhteiset periaattemme eivät ole vain muistoja menneisyydestä, vaan elävät ja ohjaavat meitä myös tänä vaikeana aikana. Osallistujamaiden ihmiset ansaitsevat elää vapaina ja rauhassa, turvallisesti yhteistyötä tehden ja Euroopan tulevaisuutta rakentaen. Jos Helsingin periaatteita ei jo olisi, ne pitäisi nyt kirjoittaa.

Elina Valtonen

Ulkoministeri

US President Gerald Ford signing the CSCE document at the Finlandia House in Helsinki in August 1975.

Vuonna 1975 allekirjoitettu Helsingin päätösa-
kirja oli käännekohta Euroopan turvallisuudelle. Sen myötä 35 valtiota – mukaan lukien kylmän sodan vastapuolet – sitoutuivat yhteisiin periaatteisiin, jotka loivat perustan Euroopan turvallisuusarkkitehtuurille. Näistä periaatteista syntyi ajatus Helsingin hengestä: usko siitä, että Euroopan valtiot voivat ratkaista erimielisyytensä diplomatian keinoin, ei sodilla.

Vuonna 2022 Venäjä hyökkäsi Ukrainaankin horjuttaen koko Euroopan turvallisuusjärjestystä. Venäjä rikkoi Helsingin periaatteita – rajojen loukkaamattomuutta, alueellista koskemattomuutta, riitojen rauhanomaisia ratkaisemista ja muita keskeisiä arvoja.

Kun yksi valtio haastaa yhteisen turvallisuutemme perustukset, meidän on noustava puolustamaan niitä entistä voimakkaammin.

Helsingin periaatteet ovat nyt tärkeämpiä kuin koskaan. Ne ovat muistutus siitä, mitä voimme saavuttaa yhteistyöllä ja luottamuksella – ja mikä on vaarallaudella, jos niiden puolustaminen laiminlyödään. Nyt, enemmän kuin koskaan, nämä periaatteet tarvitsevat puolustajiaan.

Helsingin periaatteet:

1. Valtioiden suvereeni tasa-arvo
2. Pidättäytyminen voimankäytön uhkasta tai sen käytöstä
3. Rajojen loukkaamattomuus
4. Valtioiden alueellinen koskemattomuus
5. Riitojen rauhanomainen ratkaiseminen
6. Puuttumattomuus sisäisiin asioihin
7. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen
8. Kansojen tasa-arvoiset oikeudet ja itsemääräämisoikeus
9. Valtioiden välinen yhteistyö
10. Velvoitteiden vilpittömän täyttämisen kansainvälisen oikeuden mukaisesti

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) periaatteilla ja sitoumuksilla edistetään ihmisten mahdollisuuksia elää vapaina demokraattisissa oikeusvaltioissa. Vakaaseen, kriisinkestäväan yhteiskuntaan kuuluvat laajat osallistumisoikeudet ja moniäänisyys.

Puheenjohtajana Suomi painottaa keinoja osallistujavaltioiden kriisinkestävyuden vahvistamiseksi. Euroopan turvallisuustilanne on arvaamattomampi ja epävakaampi kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Ukrainan alueellisen koskemattomuuden, suvereniteetin ja itsenäisyyden tukeminen ovat Etyjin toiminnan keskiössä.

Suomi painottaa puheenjohtajuuskaudellaan sukupuolten välistä tasa-arvoa ja vapaan kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Suomi korostaa myös tarvetta parantaa nuorten ja vammaisten henkilöiden parempia mahdollisuuksia osallistua Etyjin toimintaan.

Kykyä vastata kriiseihin ja toipua niistä rakennetaan yhteistyöllä. Nykypäivän uhat ja riskit ovat valtaosin rajat ylittäviä. Turvallisuutta rakennetaan eri yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa niin viranomaisten kesken kuin yhteistoiminnassa esimerkiksi paikallis-toimijoiden ja yksityissektorin kanssa.

Suomi rakentaa puheenjohtajuusohjelmansa kolmen ohjaavan periaatteen varaan: (1) Etyjin periaatteiden ja sitoumusten kunnioittaminen, (2) Nykyhaasteisiin vastaaminen ja (3) Etyjin vahvistaminen tulevaisuuden varalle.

Periaatteiden kunnioittaminen (Respect the principles)

Globaali turvallisuusjärjestys perustuu kansainväliseen oikeuteen, YK:n peruskirjaan ja monenvälisyyteen. Etyjin sitoumukset, kuten Helsingin päätösasiakirja (1975) ja Pariisin peruskirja (1990), tukevat ja vahvistavat tätä järjestystä Etyj-alueella.

Helsingin päätösasiakirja määrittä valtioiden välisen toiminnan pelisäännöt ja loi laaja-alaiseen turvallisuusajatuksen perustuvan prosessin poliittisotilaallisten kysymysten, talous- ja ympäristökysymysten sekä ihmisoikeuskysymysten käsittelemiseksi. Pariisin peruskirja 15 vuotta myöhemmin institutionalisoi Etyjin toiminnan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden edistämiseksi ja konfliktien ennaltaehkäisemiseksi. Vuosien saatossa osallistujavaltiot ovat yhdessä ja konsensuksella päättäneet monista muistakin Euroopan turvallisuutta rakentavista sitoumuksista.

Euroopassa on ennennäkemätön tarve puolustaa tätä yhteisesti sovittua turvallisuusjärjestystä. Helsingin päätösasiakirjan täyttäessä 50 vuotta Suomi painottaa johdonmukaisesti Helsingin vuoden 1975 päätösasiakirjan periaatteita. Niiden tärkeyttä Etyjin osallistujavaltioille ja koko globaalille turvallisuusjärjestykselle on entisestään korostanut se, että Venäjä rikkoo niitä räikeästi.

Helsingin päätösasiakirja loi sitoumuksia paitsi valtioiden käytökseen toisiaan kohtaan, myös suhteessa kansalaisiinsa. Päätösasiakirjan vaikutuksesta monissa maissa sekä kiinnostus että mahdollisuudet kansalaistoimintaan alkoivat avautua. Tällä ihmisoikeuksien toteutumista edistävällä toiminnalla on ollut merkittävä rooli Euroopan demokratisoitumishityksessä.

Kansalaisyhteiskunta, mukaan lukien ihmisoikeuspuolustajat, tekevät väsymätöntä työtä ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion puolesta. Suomi edistää puheenjohtajuuskaudellaan heidän toimintamahdollisuuksiaan.

Suomi korostaa Etyjin autonomisten instituutioiden - demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto ODIHR, vähemmistövaltuutettu HCNM, mediavaltuutettu RFoM - työn merkitystä Etyjin periaatteiden ja sitoumusten toimeenpanemiseksi. Suomi tukee vahvasti instituutioiden itsenäistä roolia.

Photo: Adobe Stock

Nykyhaasteisiin vastaaminen (Respond today)

Ukraina käy puolustustaistelua paitsi itsenäisyytensä ja rauhanomaisen tulevaisuutensa myös yhteisesti sovitun, kansainväliseen oikeuteen perustuvan turvallisuusjärjestyksen puolesta. Edellisten puheenjohtajien tavoin Suomi pitää Ukrainan tukemisen Etyjin toiminnan ytimessä.

Kansainvälisen oikeuden ja Etyjin periaatteiden vastainen Venäjän toiminta tuomitaan laajasti Etyjissä. Etyjillä on tärkeä rooli Venäjän vastuuvollisuuden edistämiseksi. Moskovassa vuonna 1991 sovitun ihmisoikeusmekanismin avulla tutkitaan Venäjän ihmisoikeusloukkauksia, ja Etyjin hankkeiden kautta kerätään tietoa sodan ympäristötuhoista. Etyjin Ukrainan tukiohjelma (SPU) on tärkeä Ukrainan tarpeisiin vastaamiseksi.

Suomi vahvistaa Etyjin työtä myös muualla järjestön alueella yhteisesti sovittuihin periaatteisiin nojaten, erityisesti asioissa, joissa Etyj voi tuottaa lisäarvoa. Etyj tukee osallistujavaltioita kenttäoperaatioidensa kautta Keski-Aasiassa, Moldovassa ja Länsi-Balkanilla. Etyjillä on rauhanomaista kehitystä tukeva rooli myös Etelä-Kaukasiassa. Puheenjohtajan nimittämät erityisedustajat tukevat työtä muun muassa konfliktien ratkaisuun liittyen.

Suomi vastaa Euroopan muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen nostamalla asialistalle laajasti kokonais-turvallisuutta, mukaan lukien epävakauttaviin toimiin varautuminen ja vastaaminen. Suomi edistää Etyjin kyberturvallisuustyötä sekä painottaa kansalaisten medialukutaitoa ja mediavapautta taistelussa informaatiovaikuttamista vastaan.

Ilmastonmuutos koettelee osallistujamaiden kriisinkestävyttä. Suomi syventää työtä ilmastonmuutoksen aiheuttamiin turvallisuusuhkiin vastaamiseksi Tukholman vuoden 2021 ministerikokouspäätöksen pohjalta. Suomi pyrkii vahvistamaan osallistujamaiden resilienssiä ja vastaamaan osallistujamaiden ilmastoturvallisuustarpeisiin siellä, missä Etyjin työllä on lisäarvoa.

Tulevaisuuteen valmistautuminen (Prepare for the Future)

Etyjin puheenjohtajalla, osallistujavaltioilla, pääsihteerillä ja instituutioilla on käytössään kattava

Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaate luovat perustan vakaalle yhteiskunnalle. Etyjin autonomiset instituutiot ovat tässä keskeisessä roolissa. Puheenjohtajana Suomi painottaa näitä periaatteita sekä Etyjin toimintaa osallistujamaiden vaaliprosessien kehittämisessä ja vaalien tarkkailussa.

valikoima vuosikymmenien kuluessa kehitettyjä työkaluja luottamuksen lisäämiseksi, kriisien ennalta ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. Näihin kuuluvat puheenjohtajan erityisedustajien lisäksi esimerkiksi ihmisoikeusraportit, tulitaukojen valvontaan ja tilan selvityksiin liittyvät missiot, konfliktinehkäisyyn liittyvät dialogi- ja yhteistyömekanismit sekä asevalvontaan liittyvät toimet. Etyjin työkalujen tehtävänä on vähentää konfliktiin johtavia jännitteitä ja lisätä luottamusta osapuolten välillä.

Suomen tavoitteena on lisätä Etyjin työkalujen tunnettavuutta ja käytettävyyttä. Suomi korostaa dialogi-työn ja rauhanvälityksen merkitystä osana kokonaisvaltaista konfliktien hallintaa konfliktien ennaltaehkäisemisestä niiden jälkeiseen jälleenrakentamiseen sekä tukee yhteistyön vahvistamista muiden toimijoiden kanssa tällä osa-alueella.

Etyjin asevalvontatyöllä, mukaan lukien sotilaallisilla luottamusta ja turvallisuutta lisäävillä toimilla, on keskeinen merkitys eurooppalaisessa turvallisuusjärjestyksessä. Olemassa olevien järjestelmien ja osaamisen ylläpitäminen mahdollistaa sopimusjärjestelyjen kehittämisen tulevaisuudessa.

Suomen tavoitteena on järjestön toimintakyvyn vahvistaminen. Suomen puheenjohtajuuden alkaessa edellytykset neuvotteluille poliittisista sitoumuksista ovat heikot. Järjestön budjettia ei ole hyväksytty vuoden 2021 jälkeen. Myös kysymys Suomea seuraavista puheenjohtajista on pitkään ollut auki.

Tilanteesta huolimatta Suomi korostaa Etyjin säilyttämistä operatiivisena toimijana ja poliittisen vuoropuhelun foorumina. Ainutlaatuiseksi turvallisuusjärjestöksi Etyjin tekee sen laaja maantieteellinen kattavuus ja kokonaisvaltainen turvallisuuskäsite. Toimintakykyinen Etyj on osallistujavaltioiden yhteinen vastuu.

Puheenjohtaja aikoo perustaa Etyjin toiminnan tueksi Helsinki+50 -rahaston yhdessä kiinnostuneiden osallistujavaltioiden ja sihteeristön kanssa. Rahaston tarkoituksena on tehostaa vapaaehtoisrahoituksen kana-voimista ja käyttöä Etyjin periaatteiden ja sitoumusten mukaiseen työhön sekä tiivistää tuen antajien ja saajien välistä vuorovaikutusta. Rahaston avulla vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa. Rahaston tarkoituksena ei ole korvata järjestön budjettia, vaan täydentää sitä.

HELSINKI +50

Etyjin toimintakyvyn vahvistamiseksi on myös tärkeää katsoa olemassa olevia toimintatapoja ja pyrkiä vahvistamaan järjestön hallinnollisia prosesseja. Tämän työn Suomi on käynnistänyt budjetti- ja hallintokomitean (ACMF) puheenjohtajana.

Suomi toimii vuoden 2025 viimeisen kolmanneksen erityisesti sotilaallisia turvallisuuskysymyksiä käsittelevän turvallisuusfoorumi FSC:n puheenjohtajana. Kriisinkestävytyden ja kokonaisturvallisuuden edistäminen ohjaa myös FSC-puheenjohtajuutta. Muita FSC-kauden painopisteitä ovat naiset, rauha ja turvallisuus, Helsingin päätösasiakirjan mukaiset sitoumukset ja poliittis-sotilaallinen käytännösäännöstö.

Photo: OSCE/Thomas Rymer

Yhteenveto

Suomen puheenjohtajuusohjelma asettaa raamit ja tavoitteet järjestön toiminnalle vuonna 2025. Puheenjohtajuuden kattoteemana on kriisinkestävyys. Ohjelma rakentuu kolmen ohjaavan periaatteen varaan: (1) Etyjin periaatteiden ja sitoumusten kunnioittaminen, (2) Nykyhaasteisiin vastaaminen ja (3) Etyjin vahvistaminen tulevaisuuden varalle.

Suomi tulee toimimaan rakentavana puheenjohtajana ja pyrkii siinä roolissa avoimeen dialogiin kaikkien osallistujavaltioiden ja kumppanimaiden kanssa. Suomi tekee yhteistyötä kaikkien maiden kanssa, jotka kunnioittavat Etyjin periaatteita

Kumppanuuksien kehittäminen

Yhteistyö Etyjin **Välimeren ja Aasian kumppanimaiden** kanssa on vakiintunutta ja aktiivista. Kumppanimaisissa on paljon osaamista ja kiinnostusta Etyjiä, yhteistyönvaraista turvallisuutta että sen laajaa turvallisuuskonseptia kohtaan.

Etyjin parlamentaarinen yleiskokous on tärkeä osa Etyj-yhteisöä. Se tukee ja täydentää hallitusten välistä yhteistyötä seuraamalla Etyjin periaatteiden ja sitoumusten noudattamista, sekä käymällä keskustelua ajankohtaisista Etyj-alueen kysymyksistä.

Etyj on YK:n peruskirjan VIII luvun mukainen alueellinen järjestö. Suomi luo linkkejä juuri hyväksytyyn **YK:n tulevaisuussopimuksen** ja Etyjin välillä sekä edistää naiset, rauha ja turvallisuus- sekä nuoret, rauha- ja turvallisuus -pätöslauselmien toimeenpanoa.

YK:n lisäksi keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat erityisesti EU, Nato ja Euroopan neuvosto, ja tapauskohtaisesti muut kansainväliset ja alueelliset järjestöt.

Puheenjohtajuuskauden tapahtumat 2025

Antisemitismikonferenssi 10.–11.2.

Tasa-arvokonferenssi 6.–7.5.

Ilmastokonferenssi 11.6.

Nuorisofoorumi 29.–30.7.

Helsinki+50-tapahtuma 31.7.–1.8.

Kyberkonferenssi 1.–2.10

